

KURZEMES TAUTAS TĒRPA ELEMENTU IZMANTOŠANA MŪSDIENU APĢĒRBA DARINĀŠANĀ

Elements of Kareem national costumes in contemporary clothing

Daina Ģibiete

Liepājas Universitāte, Liepāja, Lielā iela 14, e-pasts: dainafoto@inbox.lv

Abstract. *Research idea – on the basis of the folklore research materials to promote development of ethnographic style and its inclusion in Latvian clothing culture.*

Aim of the research: to study Kurzeme folk costumes from different perspectives and based on insights from the research to create a set of dress variants with ethnographic elements, colour combinations/compositions, interesting elements/components of clothing and today's needs. It could be one way of promoting the sense of belonging to Latvians.

Methods: cultural-historical material research, ancient and Kurzeme region folk costume analysis, choice and selection of interesting elements, modern dressing style analysis, and costume design creation, practical work. Result: creation of one's own design style, based on ethnographic-style options.

Keywords: *etnography, folklore, Kurzeme national costume, Latvian clothing culture, modern design.*

Ievads

Ideja izmantot tautas tērpa elementus mūsdienu apģērbā radās, vērojot krāšņi tērptos dalībniekus dažādos pasākumos: Dziesmu svētkos, folkloras kopu, koru un deju kolektīvu koncertos. Tēmas izvēli pamato interese par latviešu tautas tērpa vēsturi, kā arī vēlēšanās pētīt citu tautu vēsturiskā un etniskā apģērba konstrukciju, krāsas, ornamentiku. Iespēja tuvāk pievērsties etnogrāfijai radās, pasniedzot mājturību Liepājas Universitātes bakalaura studiju programmas „Māksla” (šobrīd bakalaura studiju programmas „Dizains”) studentiem. Sākotnēji tērpi tika darināti savām (pētījuma autores) vajadzībām, darinot etnostila tērpus. Vēlāk tika attīstīta ideja, veidot shēmu tautas tērpa elementu iekļaušanai mūsdienu apģērba darināšanā. Varētu teikt – vēlēšanās bagātināt tērpu ar folkloras stila elementiem. Šajā darba posmā pētījumam izmantoti galvenokārt sieviešu tautas tērpi.

Runājot par kultūras identitāti, var secināt, ka tautas tērpi ir viena no svarīgākajām „tradicionālajām etnosa ikonām” (Ērgle, Purēns, u.c., 2009: 253). Ja pieņemam, ka „identitāte ir tas parādību kopums, kas atšķir vienu sabiedrības grupu no otras” (Ērgle, Purēns, u.c., 2009: 256), var apgalvot, ka tautas tērps ir viens no galvenajiem identitātes nesējiem.

Latviešu tradicionālais tautas tērps ir salīdzinoši smags un apjomīgs. Mūsdienu cilvēkam, ja vien tas jau nav koru vai deju kolektīvu dalībnieks, ir vēlēšanās apzināties un demonstrēt savu piederību pasākumam. Tādēļ nepieciešams ērtāk lietojams tērps, kurš līdzinātos tautiskajam apģērbam. Tas varētu būt apģērbs, kurā izmantoti tautas tērpa elementi: etnogrāfiskais raksts, tērpa sastāvdaļas, detaļas, krāsa. Mūsu sarežģītā situācija valstī ir veicinājusi rokdarbu uzplaukumu, tiek piedāvātas dažādas tehnikas un paņēmieni, piemēram, filcēšana, un tā ir iespēja radīt katram sev unikālu tērpu – tā dēvēto *etnostilu*.

Pētījuma mērķis ir meklēt informāciju un veikt pētījumus par Kurzemes tautas tērpu no dažādiem aspektiem un, pamatojoties uz pētījumos gūtajām atziņām, veidot tērpa komplektu variantus, izmantojot etnogrāfiskos elementus, krāsu salikumus, tērpa detaļas, pielietošanai mūsdienu vajadzībām. Tā varētu būt viena no iespējām veicināt *latviskās piederības* apziņu.

Pētījuma veikšanai izvēlētas tādas metodes, kā kultūrvēsturiskā materiāla izpēte, senā un Kurzemes novada tautas tērpa analīze, detaļu izvēle un atlase, mūsdienu tērpsānās stila analīze, tērpa dizaina veidošana, praktiskais darbs. Sava stila veidošana, balstoties uz etnostila piedāvātajām iespējām.

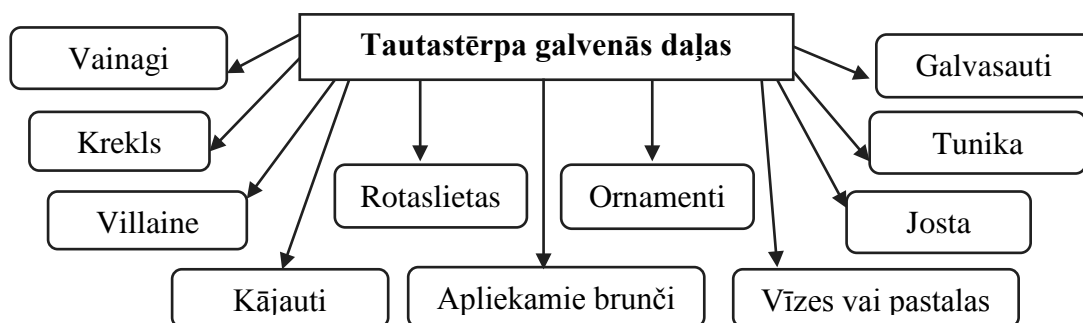
Materiāls tiks izmantots bakalaura studiju programmas „Dizains” studentiem, studiju kursa „Kulturoloģijas didaktika” un studiju kursa „Mākslas un dizaina teorija un vēsture”

satura papildināšanai, kā arī ideju avots ģērbšanās stila veidošanai un bagātināšanai. Ieteikumi var kalpot par paraugu, kā meklēt saikni, no senā uz mūsdienīgo, krāsu salikumos, formā, rakstā.

Senākie tautas tērpi

Informācija par pašu senāko tautas tērpu ir atrodamā gan vēstures grāmatās, gan publikācijās, kas veltītas tautastērpiem, gan arī periodikā, interneta resursos un muzeju krātuvēs. No šiem izziņas avotiem var secināt, ka tikai ar 13. gs. parādījās *pirmās rakstītās ziņas* par senlatviešu apģērbu. Senākie apģērbu zīmējumi saglabājušies no 16. gs. Par izziņas avotu senākajiem tērpiem kalpo arheoloģiskais materiāls. Arheologi konstatējuši audumu paliekas apbedījumos sākot ar bronzas laikmetu. Kurzemē 12.–13. gs. pastāvēja ugunskaņi un audums nav atrasts, tādēļ no izrakumiem trūkst liecību par tā laika apģērbu. Atrastais arheoloģiskais materiāls nesniedz izsmeļošas ziņas par seno lībiešu apģērbu Kurzemē. Labāk saglabājušies bronzas rotājumi, kādi sastopami arī citos Latvijas novados. Tādēļ pamats domāt, ka arī Kurzemē garavoja apģērbu no auduma, kas analogisks citiem novadiem.

Pētot materiālu paraugus, var iepazīties ar senā tērpa darināšanas tehnikām: pavediena savīšana, apvienota ar aušanu, vērpšana, pīšana, adatas pinuma tehnika. Adīšana ar divām un vairāk adatām Latvijā parādījās tikai 14.–15. gs. Var minēt šajās tehnikās gatavotus priekšmetus, piemēram: aukliņas, jostas, cimdi, zeķes, adītas cepures, celaines. Balstoties uz iegūto informāciju, ir izveidots 1. attēls, atspoguļojot tautas tērpa galvenās daļas.

1. attēls. Tautas tērpa galvenās daļas

Priekšstatu par lībiešu apģērbu 19. gs 1. pusē sniedz F. Krūzes un A. Pecolda zīmējumi. Kā atsevišķas lībiešu apģērba pazīmes var izdalīt, tumši zilas (indigo) villaines ar bronzas rotājumiem, ceļu apaudiem, nešūtos brunčus. Runājot par rotām, var atzīmēt, ka no baltu sieviešu rotām izplatītākās bija *kaklarotas*, *važiņas*, *rotadatas*, *saktas*, *apoces* un *gredzeni*. Rotas darināja no bronzas un sudraba (skat. 3.att.).

2. attēls. Kurzemes zemnieks un zemniece 1740. gados (Spekke, 2003: 218)

3. attēls. Lībietis un lībiete (Avotiņa, Blūma, 2004: 32)

4. attēls. Kuršu ķoniņienes (sast. Bremze, Rozenberga, Ziņģīte, 1997: 23)

Kurzemes tautas tērpa raksturojums

Pētot izziņas avotus par Kurzemes tautas tērpu, var pārliecināties ka tie „vēsturiski izveidojušies galvenokārt divu Latvijas etnosu – kuršu (latviešu) un lībiešu kultūru ietekmēti” (Bremze, Rozenberga, Ziņģīte, 1997: 7). Lībiešu etnosa izplatības zona atrodas uz ziemeļiem no Kuldīgas, Rendas, un Kabiles pagastiem. Kurzemes tautas tērpos vērojamas iezīmes, kas radušās saskarsmē ar kaimiņtautām – igauņiem un lietuviešiem.

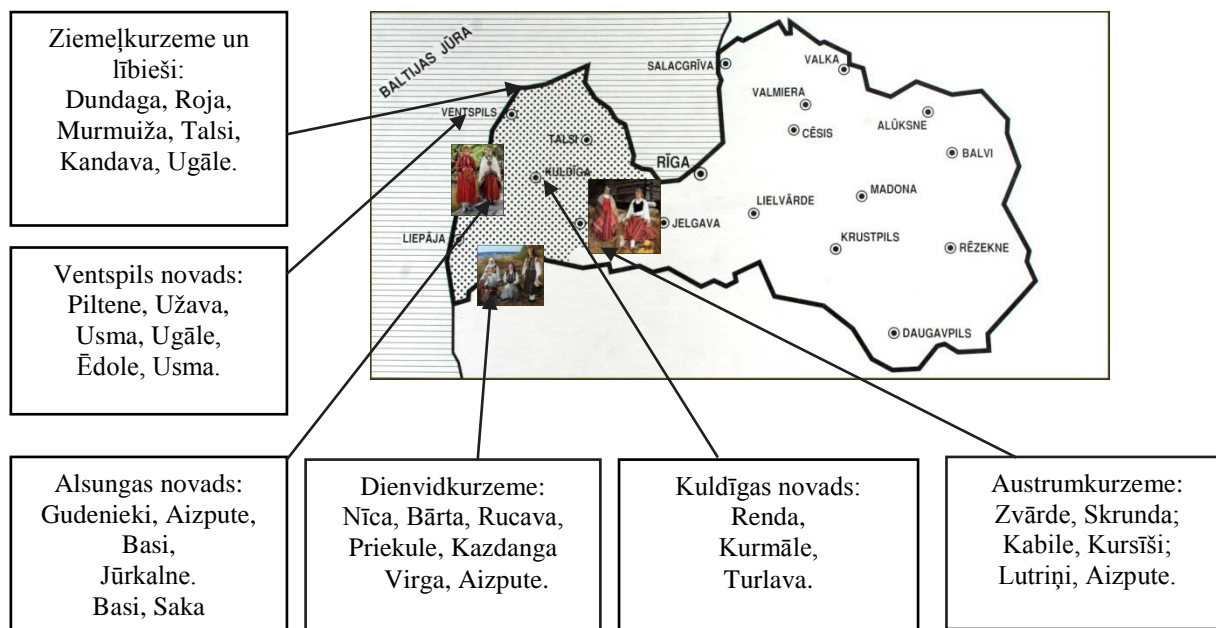
Kurzemes tautas tērpi, atšķirībā no pārējo Latvijas novadu tautas tērpiem, izceļas ar *spilgtām* un *kontrastainām krāsām*, un ir *bagātīgi rotāti*. Te liela nozīme bija apgabala *saimnieciskajam uzplaukumam*, kas 17. gs. bija vērojams Kurzemes hercogistē. Jūras tuvums veicināja tirdzniecību. Tādēļ radās iespēja iegādāties *audumus* no *ārzemēm*, tika apgūtas jaunas audumu darināšanas tehnikas. *Izveidojās* un *attīstījās manufaktūras*, kas ražoja audumus un apģērba piederumus. Tas ietekmēja Kurzemes tautastērpa izskatu un rotājumu. Visvairāk tautastērpu saglabājies no 19. gs., mazāk no 18. gs., bet no 17. gs. nav gandrīz nekādas informācijas. Pilnīgāku priekšstatu par 17.–18. gs. apģērba sniedz seni tā laika apraksti un zīmējumi (J. K. Broce, O. Hūns, V. A. Pecoldsu. u.c.).

”*Kurzemes Jaunava* ir senākais Kurzemes tautas tērpa zīmējums” (Bremze, Rozenberga, Ziņģīte, 1997: 21). Tas sniedz priekšstatu par zemnieku sieviešu apģērba 16.–17. gs. mijā. Vienkrāsaini brunči, balta gar malām izšūta villaine, kas uz krūtīm sasprausta ar saktu, kājās pastalas vai vīzes, ap vidu priekšauts. Turpmākajos gadsimtos Kurzemē tos pie goda tērpa vairs nesēja.

Interesantus novērojumus pauž Duisburgas profesors J. Brands sava ceļojuma iespaidos 1673. gadā: ”Sievu un jaunavu apģērbs ir ļoti jokains. Viņas ap vidu sien tikai vilnas jostu un caur to izvelk rupju, nebalinātu linu audeklu vai rupju vadmalas gabalu, kas sniedzas tikai līdz lieliem. Auguma augšdaļu apklāj ar villaini, kuras divus stūrus sasprauž ar saktu virs labā pleca. Villaine paliek zem kreisā pleca, apsegdama krūtis un muguru. Rokas paliek tikai krekļā gluži brīvas... Stilbus līdz locītavām viņas... notin ar saitēm; parasti staigā kailām kājām, vai valkā vīzes... Galvu sievas apsien ar baltu smalku linu audeklu. Jaunavas virs sapītiem matiem liek galvā vainagu, kas ir trīs pirkstu platumā un izrotāts ar dažādiem krāsainiem koraļiem... dažas valkā izrakstītu baltu jostu ap vidu” (Bremze, Rozenberga, Ziņģīte, 1997: 7).

Laikam ejot, tautas tērps un valkāšanas tradīcijas mainījās, saglabājot apģērba pamatdaļas. Tērpi kļuva greznāki: savi ikdienai un savi – svētkiem. Mainījās detaļas, ornamentu, valkāšanas tradīcijas, materiālu un darbarīku klāsts. Tērpu darināšanu veic Tautas daiļamatnieki, kā arī tie, kuri vēlas darināt sava novada tautas tērpus. Kurzemes novads nosacīti sadalīts sešās grupās, ievērojot apgabalu etnogrāfiskās īpatnības (skat. 5.att.).

Ziemeļkurzemes lībiešu tautas tērpu īpatnības ietekmējušas Kurzemes latviešu apģērba un otrādi „Lībiešiem raksturīgais atturīgs, pat skopais apģērba rotājums, kas izpaužas arī šī novada latviešu tērpos” (Bremze, Rozenberga, Ziņģīte, 1997: 116). Kurzemē 12.–13. gs. pastāvēja ugunskaņi un tādēļ auduma daļas nav atrodamas un izrakumos nav liecību par tā laika apģērba. Atrastais arheoloģiskais materiāls nesniedz izsmeltošas ziņas par seno lībiešu apģērba. Apģērba īpatnības, kas saistāmas ar lībiskās kultūras ietekmi, saglabājušās Kurzemes tautas tērpos. Lībieši, agrāk nekā Ziemeļkurzemes latvieši, sākuši nēsāt pilsētas tipa apģērba. Priekšstatu par lībiešu apģērba 19. gs. 1. pusē sniedz F. Krūzes un A. Pecolda zīmējumi.

5. attēls. Kurzemes novada tautas tērpu grupas

Ventspils sieviešu kreklam raksturīgs *tunikveida piegriezums* (skat. 8.att.) ar virsū šūtiem uzplečiem. Krekla stāvās apkakles, uzpleči un aproces rotāti ar baltiem vienvirziena izvilkmā izstrādātiem rakstiem. Tika nēsāti *sarafānveida brunči*, tā *saucamie lindraki*. Tos raksturo *paaugstināta jostasvieta* un piešūtu *īsu ņieburu „taļļu”*. Jostasvietā brunči savilkti sīkās krokās vai locīti 3,5 cm platās ielocēs. Godiem sedza *baltās villaines – baltvīkales* ar ļoti vienkāršu rotājumu. Ventspils novadā bija izplatītas arī *tumši zilās mēlenes* ar metāla rotājumu, kā arī *tumši zili baltas sīkrūtainas villaines* ar *brūnganu joslu* gar apakšmalu. Raksturīga Ventspils tērpa sastāvdaļa ir *īsa tumši zila vai zaļa jaka – vamzis*, ko nerotā izšuvums.

Alsungas sieviešu krekla konstrukcija līdzīga Ventspils kreklam. Rotājums novietots uz apkakles un aprocēm, plecu daļa nerotāta. *Raksturīgas īpatnējas, šauras, garas krekla piedurkņu aproces, rotātas* izšuvumiem no spilgtu krāsu vilnas dzijām. Brunčiem – lindrakiem auda košu *oranžsarkanu, aveņsarkanu vai violetu drānu* ar *sīku lāsojumu*, ko panāca batikojot. *Jostasvieta paaugstināta*, savilkta kārtīgās sīkās krokās. Pie tērpa vilka *īsu melnu jaku*, rotātu ar sarkanās, dzeltenās, zaļās dzijas izšuvumu (skat. 7.att.). Alsundznieces sedza *vairāku veidu villaines*: tumši zilās mēlenes, baltās goda villaines, pie jaunākās cilmes villainēm piederošās sarkanmelndzelteni rūtainās un ikdienišķās melni balti rūtainās seģenes. Senākā galvassega ir *vainags, rotājums – saulīte*. Raksturīgi arī mākslīgu puķu vainagi, ziedu vainadziņi, zīda lakati.

Dienvidkurzeme ir viens no krāšņākajiem etnogrāfiskajiem novadiem ar īpatnējām un interesantām tautastērpu valkāšanas tradīcijām. Pazīstama ir „trīsvienība” *Nīca, Rucava, Bārta*, kuru senākie tērpi līdzinājās cits citam. Visvairāk ir pazīstami sarkanie Nīcas brunči, bagātīgi izraksrītās villaines, vainagi un sievu cepures. *Nīcas tērps* tiek uzskatīts par savdabīgu *latviešu etniskās kultūras simbolu*. Rucavas tērpu vairāk raksturo *tumši zili brunči bez plisējuma*, jostas vietā savilkti. Apakšmalu rotā *brokāta un zīda lentes*. Tika valkātas *greznas vestes* (ņieburi) un *jakas*. Rucavas krekli izšūti ar *bagātiem krūmu rakstiem* piedurkņu augšdaļā. Šo novadu tautas tērpiem ir bagāta krāsu palete un daudzveidīgi izšuvumi. 19. gs. 2. pusē *Rucavā un Nīcā ģērba adītas vilnas jakas ar rotājumu* – adītas joslas košās krāsās, kādas nav redzētas nekur citur Latvijā. Rucavā sedza trīs dažādas seģenes (skat.

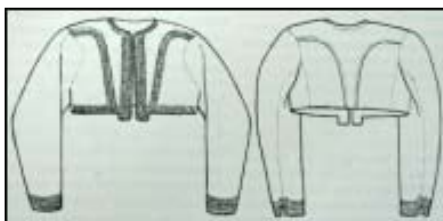
6.att.) cita virs citas. Bārtas tērpu kolorīts ir mierīgāks, tumšāks, nekā abu pārējo pagastu tautas tērpiem.

Viens no senākajiem *Kuldīgas novada* sieviešu tērpiem redzams O. Hūna 1822. gada zīmējumā *”Kuršu ķoniņienes”* (skat. 4.att.). Kuldīgas novadā valkāti *vienkrāsainie brunči – balti, tumši zili, vai pelēcīgi*. Novērots, ka Kuldīgas novadā 19. gs. sākumā valkāti arī *melni linu brunči*, plisēti, augšmala sniegusies līdz krūtīm. 19. gs. vidū Kuldīgas novadā parādījās *garensvītraiņi, šķērsvītraiņi un rūtaini brunči*. Kuldīgas novada sieviešu goda kreklis ir vieni no greznāk rotātajiem Latvijā.

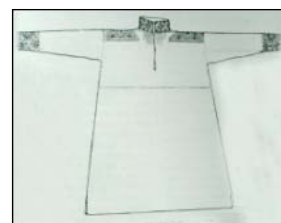
Austrumkurzemei raksturīgi „ar izšuvumu skopi rotātie kreklis, stāvie, ar saulītes rakstu ornamentētie jaunavu vainagi, košu krāsu rūtotie lielie lakati, kas pie goda tērpa aizstāja baltās villaines, kā arī trūcīgais rotaslietu klāsts” (Bremze, Rozenberga, Ziņģīte, 1997: 166). Īpaši atzīmējams *Kabiles tērps*, kura *villaines izšūtas ar augos krāsotām dzijām*. To *ornamentālā kompozīcija* nav tuva nevienai Kurzemes villainei. Izšuvumi darināti *balto darbu tehnikā*, apkakles apšūtas ar *tamborētu mežģīni* (Skrunda, Lutriņi.). Novada brunči pārsvarā austi *smalki stāvsvītraiņi, kontrastainās krāsās*. Mazāk izplatīti rūtoto brunču audumi. Pie goda tērpa valkāti gan *ņieburs*, gan *jaka*.

6. attēls. Ceremoniju tērps.
Rucava, 19. gs. 1. puse
(Jansone, Prīberga, 2002: 8)

7. attēls. Alsunga. Sieviešu jaka
(Latvju raksti I, 1990: 35)

8. attēls. Alsungas kreklis
tunika (Latvju raksti I,
1990: 33)

Mūsdienu modes tendences

Pētot interneta resursus, katalogus (Cellbes, Halens Burdau. u.c), modes un rokdarbu žurnālus, vadošo dizaineru ieteikumus, var secināt, ka mūsdienu mode ir *demokrātiska* un daudzveidīga. Patreiz vērojams stilu sajaukums jeb eklektika. Katrs var izvēlēties sev piemērotus stila elementus.

Iepazīstoties ar vadošā modes dizainera, stila un apģērba eksperta Ginta Budes, 2012. gada vasaras modes norādēm, jāatzīmē, ka viena no tendencēm ir bikses spilgtās krāsās, „tāpēc bikšu pārim jābūt spilgtam - var izvēlēties *oranžas, rozā, zaļas vai zilas...*” (Bude, 2012). Tās iesaka, kā alternatīvu džinsu valkātājiem. Spilgtā toņa bikses eksperts iesaka kombinēt ar tikpat spilgtā toņa augšdaļu – žaketi, jaku, blūzi vai kreklīņu, izmantot spilgtas rotas un pogas. 2012. gada vasaras modē aktualizētas *ģeometriskas figūras* un *līnijas* (jūrnieku stils). Iecienīti ir dabīgās izcelsmes audumi, kā *kokvilna* un *lins*. Piemēram, kokvilnas vai lina auduma žaketes. Sezonas galvenā modes tendence pušiem ir divrindu pogu žaketes. Iecienīti arī *kupli, formu saturoši svārki*. Šādu efektu nodrošina daudzās ieloces un ielaidumi. Aktuāls svārku garums līdz ceļgalam. Atgriežas arī *maksi garums ar šķēlumiem*, gari svārki un kleitas no gaisīgiem un viegliem audumiem.

2012. gada vasaras modes tendencēs vērojams Retro stils, kas sasaucas ar 20. gadsimta 70. gadu modi. Daudzi dizaineri par pamatu saviem modeļiem izvēlas vienkāršos siluetus. Eleganti izskatās *taisna un pieguļoša silueta tērpi*. *Tūnikas*, kuras savu popularitāti ieguvušas 2011. gadā, to nav zaudējušas arī 2012. gada sezonās. Autoritatīvie modes žurnāli *Vogue* un *Glamour* savu jauno izdevumu lappusēs lielu uzmanību pievērš *grieķu stila kleitām*. Vasaras

sezonā topā ir klasiskās *grieķu – romiešu sandales*. Demokrātiskāka šajā sezonā ir krāsu izvēle: modeļi ir sarkanā, pelēkā, bēša un melnā krāsā.

Etnostils apģērbā

Pētot dažādu tautu kultūras tradīcijas var atzīmēt, ka daudzviet cieņā ir folklorā, etniskās tradīcijas (īpaši Āfrikas valstīs, Vācijā, Austrijā, Spānijā), kur tautas tērpu elementi parādās svētku apģērbā, svinot ierašu svētkus, nacionālo svētku svinību laikā u.c., tā demonstrējot piederību savai nācijai. Šobrīd atkal popularitāti ir ieguvušas daudzveidīgas rokdarbu tehnikas, rodas vēlme pašrocīgi izgatavot, vai papildināt savu tērpu, radīt to neatkārtojamu un unikālu. *Par etnostilu tiek dēvēts tērpa stils, kurā tiek izmantoti kādas tautas etniskie elementi.*

9. attēls. Etnostila tērpi: Āfrika
(Колодезная, 2012: 10-11)

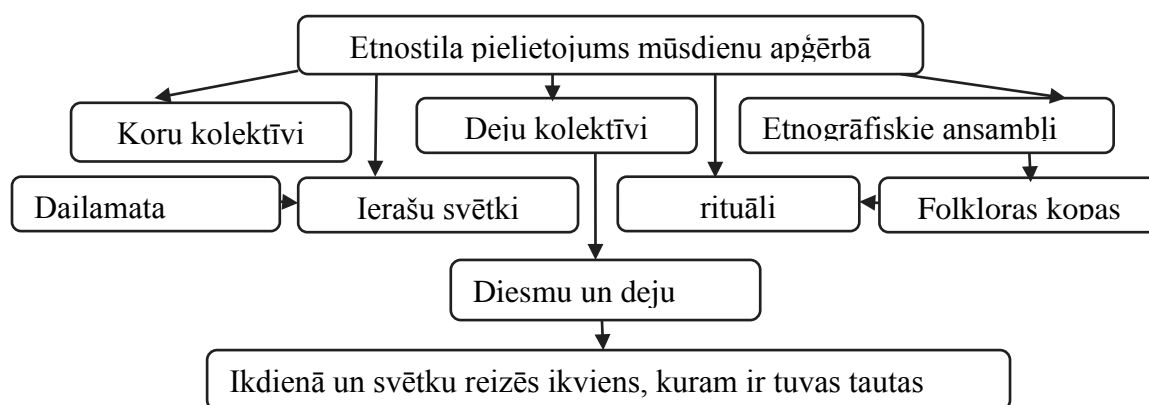

10. attēls. Bavārija
(Info, 2009: 22)

11. attēls. Tērpu dizaineres Guntas Vīcupes tērpi (Vīcupe, 1983: 18-19)

Krāšņie latviešu tautastērpi var kalpot par iedvesmas avotu etnostila tērpiem, piemērojot tos dažādiem gadījumiem. Tērpa stilizācijas pakāpe ir atkarīga no pielietojuma nepieciešamības no tā, kādam pasākumam tas izvēlēts (skat. 12.att.). Modeļa izvēli iespaido arī valdošās modes tendences attiecīgā laika posmā.

12. attēls. Etnostila pielietojums

Idejas realizācija

Lai iesāktu tērpa modeļa izstrādni, tiek izvēlētas un atlasītas tautastērpa detaļas, kuras tiks iekļautas mūsdienu tērpa kompozīcijā. Tām jābūt saskaņotām ar tērpa siluetu, valkātāja auguma īpatnībām, atbilstošam pielietojumam. Var izvēlēties ne tikai raksturīgāko kāda novada tērpi, piemēram, Nīcas sarkanie brunči, bet atrast savdabīgas un ne tik populāras un zināmas detaļas, piemēram, Ventspils krekla piedurknes risinājums ar savilkumu (skat. 14.att. 1., 2.), vai arī Nīcas ņieburs ar lentīšu un pogu apdari (skat. 16.att., 2.) Etnogrāfiskā stila

piekritēji savus tērpus bieži papildina ar etnogrāfiskiem elementiem: tās ir rotas ar latvju raksta elementiem, krāsu salikumi apģērbā, mežģīnes, jostas, prievītes u.c. Tērpā iekļautas arī atsevišķas tērpa daļas. Tie var būt pārliedzīgie svārkī, ņieburs, apakšsvārkī, kā arī T veida tunika, kas īpaši raksturīga Ventspils un Alsungas novadiem (skat. 8.att.). Liela nozīme etnostila tērpa veidošanā ir etnogrāfiskam rakstam. „Latvju raksts ir mūsu tautas mitoloģiski folkloriskās kultūras strukturāla izpausme, tradicionālās kultūras mantojuma pati būtiskākā sastāvdaļa, kas izpaužas gan tautasdziesmā, gan valodā, gan arheoloģijas liecībās, mitoloģijā, etnogrāfijā, mūzikā un dejā,... kā vienotā sistēmā.” (Celms, 2007: 37).

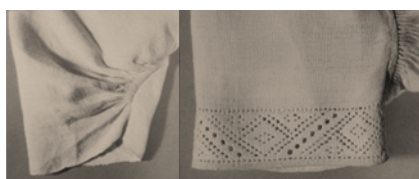
Darba gaita. Darbu sāk ar modeļa izvēli. Tam seko detaļu piemērošana, apģērba skices, gatavā tērpa zīmējums (tērpa dizains). Piegrieztnes konstruēšana, apģērba apdare un šūšana sakarā studiju programmas „Dizains” specifiku un nepietiekamo kredītpunktu skaitu, netiek realizētas. Praktiskā šūšana ir izvēle bakalaura vai maģistra darbam.

Turpmāk tiek piedāvāts viens no variantiem, kā risināt detaļu izmantošanas iespēju (skat. 13., 14., 15., 16. att.)

13.attēls. 1.,2. Ziemeļkurzeme

1. Lībiešu apakšbrunči. Dundaga. 19. gs. Izmantojot apakšsvārka malas apdari ar tamborējumu, var gatavot mūsdienīgu apģērbu.
2. Lībiešu brunči. Dundaga. 19. gs. Malas apdare pinuma tehnikā. (sast. Bremze, Rozenberga, Ziņģīte, 1997: 132.,134. lpp.).

14.attēls.1.,2. Ventspils novads

1. Ventspils vīriešu krekla piedurkne, ar savilkumu kuras savdabīgo savilkumu var izmantot tunikveida kleitas šūšanā.
2. Užavas kreklis 19. gs. Piedurkne izšūta balto darbu tehnikā. (sast. Bremze, Rozenberga, Ziņģīte, 1997: 104., 109.lpp.). (Bremze, Rozenberga, Ziņģīte, 1997: 104.lpp.).

15.attēls.1.,2. Alsungas novads

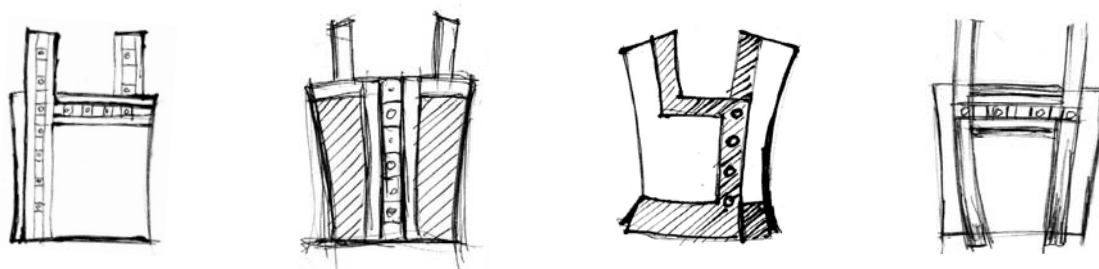
1. Brunči. Gudenieki. Svārkī ar ielocēm. Risinājums ielocē svārku gatavošanai, kā arī jakas (vestes) darināšanai. Kleitiņa – aukšdaļā svītraina.
2. Jaka. Alsunga, īsa līdz viduklim. Izšuvums ”raganu” dūrienā. (sast. Bremze, Rozenberga, Ziņģīte, 1997: 67., 74.lpp.).

16.attēls.1., 2. Dienvidkurzeme

1. Ņieburs. Rucava. Sānos muduri. Rotāts ar sudraba lentēm, Roājuma elementi izmantoti topiņu skicēm.
2. Ņieburs. Nīca. 569. att., 261.lpp. (sast. Bremze, Rozenberga, Ziņģīte, 1997: 261, 214. lpp.)

Rezultāts. Dizaina programmas studentu radošais darbs noslēdzas ar tērpa dizaina radīšanu un vizuālo izpildījumu kādā no mākslinieciskās izteiksmes līdzekļiem un materiāliem, atbilstoši programmas prasībām.

17. attēls. Modeļu skices, izmantojot Rucavas Ķieburas detaļas (autores skices, pēc Rucavas ķieburas motīviem, skat. 16.1.att.)

Bakalaura un maģistra programmas studentiem ir iespēja šo pētījumu veikt līdz galam. Tādā gadījumā pētījuma autoram ir iespēja realizēt gatavu produktu – etnostila tērpu, izmantojot tautastērpa elementus. Strādājot pie projekta „*Etnogrāfiskais raksts apģērbā*” Saldus rajona Zirņu skolā, tika izvirzīts mērķis – T krekļu apdruka, izmantojot etnogrāfiskā raksta populārākās zīmes: Debesu zīmes (Saule, Mēness, zvaigzne), Dieva, Māras un Laimas zīmes, kā arī jumi, zalkti, svastiku (skat. 18.att.).

18. attēls. Projekta dalībnieku darbi

Lai radītu priekšstatu par gatavo produktu, publikācijā ievietoti apģērbu attēli un idejas. 19., 20., un 21. attēlos ir piedāvāti pētījuma autores darbi, kas tapuši laikā no 2009. līdz 2012.

19.attēls. Tamborēta veste ar ieadītām pērlītēm

20.attēls. Ģeometriskais raksts svārkciem

21.attēls. Apliekamie svārki ar mežģīni un cauro vīni gar malu

Secinājumi

Apģērbs ir pirmais, kas dod vizuālu informāciju par cilvēku: par gaumi, piederību, ieradumiem. Tērps var kalpot arī kā latviskās identitātes paudējs, ja to papildina ar latvisku simboliku: rotu, krāsu salikumus, lina audumu, austu latviskā rakstā, tradicionāli šūtus svārkus u.c.

Mūsdienu sievietes arvien biežāk darina autentisku sava novada tautastērpu, balstoties uz vēsturisko materiālu vēlēdamās nodot to kā mantojumu nākamajai paaudzei. Kori un deju kolektīvi izvēlas tautas tērpus vairāk vai mazāk pietuvinātus autentiskajam. Deju kolektīviem tērpi vienkāršāki, lai neierobežotu kustības.

Folkloras kopām un etnogrāfiskiem ansambļiem (“Ilģi”, “Grodi”, “Vilki” u.c.). Tērpi bieži vien ir dizaineru veidoti. Par iedvesmu tiek ņemts senais tautastērps, galvenokārt lībiešu, kas ir vienkāršāks un fascinē krāsu salikumi, dabas toņi: zaļais – brūnais, zilais – baltais un zeltainais bronzaskrāsas tonis. Izmanto arī bronzas rotaslietas – misiņa piekariņus, vītņveida aproces, kaklariņķus un galvassegas, krekli vienkārši, tunikveida.

Ir arī tautastērpi, kas pietuvināti tradicionālajiem novadu tērpiem, piemēram Liepājas folkloras kopa „Atštaukas” tērpijas, balstoties uz Dienvidkurzemes novada tautas tērpu elementiem. Savukārt Alsungas „Suitu sievas” dižojas sava novada tērpos.

Etnogrāfiskā stila piekritēji izvēlas tērpus, kas atgādina tautas tērpu ar tam raksturīgām detaļām.

Piederības, identitātes demonstrētāji atrod tautai (vai novadam) raksturīgu simbolu: piespraudi, saktu, aproci, u.tml.

Var uzskatīt, ka konstruktīvi veidots un apkopots materiāls par tautas tērpa elementu izmantošanu mūsdienu apģērbā, var palīdzēt ikvienam apzināties savu identitāti un atrast veidu, kā popularizēt savas tautas etnogrāfisko mantojumu.

Literatūra un avoti

1. Avotiņa, A., Blūma, D. u.c. (2004). *Latvijas Kultūras vēsture*. Rīga: Zvaigzne ABC.
2. Brastiņš, E. (1923). *Latviešu ornamentika. I daļa. Elementi*. Rīga: Latviešu senatnes pētītāju biedrības izdevums. Vālodzes apgāds.
3. Celms, V. (2008). *Latvju raksts un zīmes*. Rīga: Folkloras informācijas centrs.
4. Ērgle, A., Purēns, V. u.c. (2009). *Kulturoloģija*. Mācību grāmata. Rīga: RaKa.
5. Jansone, A., Prīberga, D. (2002). *Ieteikumi latviešu tautas tērpu valkātājiem. I. Burtnīca*. Rīga: Valsts mākslas centrs.
6. *Latviešu tautas tērpi. II Kurzeme*. (1997). (Sast. Bremze, Z., Rozenberga, V., Ziņģīte), I. Rīga: Jāņa sēta.
7. *Latvju raksti (1924 – 1931). I. daļa: Tautas apģērbi un apģērbu daļas Kurzemē un Zemgalē*. Rīga: Valstspapīru spiestuves izdevums.
8. *Novadu tērpi. XI Ziemeļkurzeme – Talsi, Tukums, Dundaga, Pope*. (1991). Rīga: F. Krūklis.
9. Spekke, A. (2003). *Latvijas vēsture. Latvju tautas likteņcīņas Eiropas krustceļos*. Rīga: Jumava.
10. Vīcupe, G. (1983). Ierosina folklorā. *Rīgas modes. Vasara*, 18. – 19. lpp.
11. Zariņa, A. (1998). *Lībiešu apģērbs 10. – 13. gs*. Rīga: Zinātne.
12. *Broces zīmējumi*. (2003). Skatīts 15.05.2012. <http://www3.acadlib.lv/broce/>.
13. *2012. gada modes tendences*. (2012). Skatīts 17.05.2012. <http://buduars.lv/2012-gada-pvasara-modes-tendences-un-trendi/>.
14. *Apģērbs Latvijas teritorijā līdz 13. gadsimtam*. (2008). Skatīts 14.05.2012. <http://www.ugunszime.lv/tezesParAmatiemUtml/apgerbs.htm>.
15. Projekts „*Etnogrāfiskais raksts apģērbā*” Saldus rajona Zirņu skolā 2011. gada 16. – 18. jūlijā.
16. Līdzdalīgs novērojums pasākumos „Līvas ciems 2011”, „Līvas ciems 2012” 2011. un 2012. gada maijā Liepājā.
17. Līdzdalīgi novērojumi pie etnogrāfiskās kopas „Atštaukas”, tautas daiļamata meistariem, amatniekiem.
18. Колодезная, О. (2012). Тенденции моды. Етноистория. *Ателье. Журнал для тех кто создает одежду*. 10. – 11. стр.